

MUSTAFA YENEROĞLU:

TÜRKİYE, TOPLUMUN GÜVENLİĞİNİ SAĞLARKEN ÖZGÜRLÜKLER KONUSUNDA DÜNYAYA ÖRNEK OLACAK BİR ÇABA İÇERİSİNDE

SÖYLEŞİ: SENA KILIÇ - FOTOĞRAFLAR: HASAN TÜFEKÇİ

TBMM İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU BAŞKANI VE AK PARTİ İSTANBUL MİLLETVEKİLİ MUSTAFA YENEROĞLU, TÜRKİYE’NİN İNSAN HAKLARININ KORUNMASI VE GELİŞTİRİLMESİ ALANINDA CİDDİ İLERLEMELER KAYDETTİĞİNİ BELİRTEREK, “İNSAN HAKLARI İDEALLERİNİN HER ULUS VE DEVLET İÇİN HER GÜN SINANAN BİR İDDİA OLDUĞUNU UNUTMAMAMIZ GEREKİR” DİYOR.

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu kaç yılında, hangi amaçlarla kuruldu?

1987 yılında Avrupa Birliği’ne tam üyelik başvurusu çerçevesinde Türkiye’nin insan hakları içerikli bir dizi uluslararası antlaşmayı imzalaması sonrasında insan haklarına ilişkin bir komisyon kurulması gündeme geldi. Böylelikle 18. Yasama Dönemi içinde TBMM’de insan hakları alanında daimi bir ihtisas komisyonu olmak üzere İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu kuruldu. Komisyonumuz 1990 yılından bu yana Türkiye’de insan haklarının korunması ve bu konuda farkındalık oluşturulması açısından önemli roller üstlenmiştir. İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, dünyada ve ülkemizde insan hakları konusundaki gelişmeleri takip ederek uygulamaların bu gelişmelere uyumunu sağlamayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda uluslararası alanda kabul gören gelişmeleri izleyerek ülkedeki uygulamaların millî mevzuata, söz konusu mevzuatın da taraf olunan uluslararası antlaşmalara uyumunu inceler. İncelemeleri sonucunda konuyla ilgili iyileştirmeler, çözümler, uygulama ya da yasal düzenleme değişiklikleri önerir. İlaveten komisyon, insan haklarının ihlale uğradığına dair iddialar ile ilgili bireysel başvuruları alır.

Komisyon çalışmalarını nasıl yürütüyor? Komisyon olarak dünyadaki gelişmeleri de yakından takip ediyor musunuz?

Komisyonumuz faaliyetlerini çalışma konusuna göre alt komisyon kurulması ve dosya üzerinden inceleme yapılması şeklinde yürütüyor. Ayrıca muhtelif konularda yapılan basın açıklamaları ile komisyona gelen yerli ve yabancı heyetlerle yapılan görüşmeler de

çalışmalarımız arasında yer alıyor. Kanun yapımı ve denetim faaliyetleri tabii ki ön planda bulunuyor. Kanun yapım sürecinde komisyona havale edilen tasarı ve teklifler gerektiğinde alt komisyonlar da kurularak inceleniyor, gerekli değişiklikler ve eklemeler yapılarak bir rapor halinde Genel Kurul’a sunuluyor. Komisyon tasarı ve teklifler özellikle insan haklarının normatif iddialarıyla ele alınıyor. Komisyonun iş yükünün büyük bölümünü oluşturan denetim faaliyetleri ise belli bir konuya ilişkin alt komisyon kurulması ve vatandaşlardan gelen başvuruların incelenmesi suretiyle gerçekleştiriliyor. Elbette insan hakları konusunda dünyadaki gelişmelerin yakından takibi komisyonun görevleri arasında yer alıyor. Yurt dışında yaşayan Türkiye kökenli insanlarımızın maruz kaldığı insan hakları ihlalleri başta olmak üzere dünyada yaşanan gelişmeler komisyonun kapasitesi elverdiği ölçüde takip ediliyor. Bu bağlamda uluslararası arenada insan haklarıyla bağlantılı muhtelif konulara dair yayımlanan basın açıklamalarıyla kamuoyu bilgilendiriliyor.

Komisyonun gündeminde ne tür konular yer alıyor?

1 Kasım 2015’ten bu yana gündemimizin ana omurgasını cezaevlerindeki koşullar ve uygulamalar, yargı ve memuriyete ilişkin sorunlar, ayrıca yasal düzenleme ve yerinde inceleme talepleri gibi konular oluşturuyor. Bu süreçte bini aşkın bireysel başvuru komisyonumuza ulaştı. Söz konusu başvuruların tümünün titizlikle incelenerek gerekli işlemlerin gecikmeksizin yerine getirilmesi de elbette gündemin bir parçası. Bu bağlamda alt komisyonlar, komisyonun çalışmalarının temel unsurunu oluşturuyor. Alt komisyon çalışmaları genel olarak yerinde incelemeler ve ilgilileri alt komisyon toplantısına çağırıp dinleme biçiminde gerçekleştiriliyor. Çalışmalar sonucunda alt komisyon bir rapor hazırlayarak tespit ve önerilerini, idarenin hak ihlali doğurduğunu değerlendirdiği uygulamalarını ya da mevzuatın değiştirilmesi gerektiğini ortaya koyuyor. Alt komisyon çalışmaları sonrasında hazırlanan raporlar komisyonda kabul edildikten sonra komisyonun internet sitesinde yayımlanarak kamuoyu ile paylaşılıyor ve Başbakanlık, ilgili bakanlıklar ile kamu kurum ve kuruluşlarına da gönderiliyor.

“HÂLİHAZIRDA İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONUMUZUN BÜNYESİNDE 6 ALT KOMİSYON FAALİYET GÖSTERİYOR. BU KOMİSYONLARIN HER BİRİ KENDİ ALANLARIYLA İLGİLİ ÇALIŞMA YÜRÜTÜYOR.”

Hâlihazırda komisyon bünyesinde Mülteci Hakları, Diyarbakır 5 No'lu Cezaevi, Hükümlü ve Tutuklu Hakları, Batı Ülkelerindeki İslam Düşmanlığı ve Müslümanlara Yönelik Ayrımcılık, İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği İnceleme ile 28 Şubat Sürecinde Gerçekleşen Hak İhlalleri ve Mağduriyetlerin İncelenmesi Alt Komisyonları olmak üzere altı alt komisyon faaliyet gösteriyor. Bu komisyonların her biri kendi alanlarıyla ilgili çalışma yürütüyor. Örneğin, Mülteci Hakları Alt Komisyonu, ülkelerinde çıkan iç savaş sonrasında Türkiye'ye sığınan Suriyeli sığınmacıların ülkemizdeki yaşam şartlarının tespit ve takip edilmesi, kampların denetimi, sığınmacıların hukuk alanında ve gündelik hayatta karşılaştıkları sorunların çözülmesi için nelerin yapılması gerektiğini belirlemek ve alınması gereken tedbirleri ortaya koymak amacıyla kuruldu. Batı Ülkelerindeki İslam Düşmanlığı ve Müslümanlara Yönelik Ayrımcılık Alt Komisyonu ise yurt dışında yaşayan, başta vatandaşlarımız olmak üzere genel olarak Müslümanların özellikle yasama, yargı ve yürütme nezdinde karşılaştıkları ayrımcılık vakalarını ele alıyor.

Ülkemizde geçmişten bugüne insan hakları alanındaki gelişmelere ilişkin değerlendirmeleriniz nelerdir?

İnsan haklarının binlerce yıllık bir geçmişi var. Antik Çağ'daki örneklerin de ötesinde bütün ilahi vahiyler insan hakları tarihinde önemi pek de idrak

edilmemiş ciddi atılımlar getirmiştir. Binlerce yıllık süreçte insan haklarıyla ilgili bugüne yön veren adımlara 17. ve 18. yüzyıllarda ulaşılmış, bunun sonrasında ise II. Dünya Savaşı'ndan itibaren insan haklarının korunması ve geliştirilmesi alanında önemli adımlar atılmaya başlanmıştır. Türkiye'de insan haklarının tarihsel seyrine baktığımızda ise bu konudaki ilk belgelerin 1839 Tanzimat ve 1856 Islahat Fermanlarıyla Osmanlı İmparatorluğu dönemine uzandığını görürüz. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla başlayan 1923-1946 arasındaki tek parti rejimi süresince ise Anayasa'da yer alan temel haklar ne yazık ki pratikte ciddi bir karşılık bulamamıştır. 1960'lar ve 1980'lerde, askerî ihtilallerin yaşandığı süreçlerde de pek çok insan hakkı ihlali söz konusu olmuştur. 1980'li yıllar boyunca başta yaşam hakkı ihlalleri olmak üzere işkence, din ve ifade özgürlüğü gibi temel alanlarda çok sayıda insan hakkı ihlali yaşanmıştır. O dönem sistematik işkence iddialarının, yaşam hakkı ihlallerinin kol gezdiği ve Türkiye'nin insan hakları ihlalleri konusunda AİHM'e yapılan başvuru sıralamasında ön sıralarda yer aldığı yıllardı. Bu bağlamda 2000'li yıllar öncesinde Türkiye'nin insan hakları anlamındaki görünürlüğü hiç de iç açıcı değildi.

Geçmişe dönüp baktığımızda son on beş yıllık süreçte Türkiye'de insan haklarının korunması ve geliştirilmesi alanında ciddi ilerlemeler kaydedildiği açıktır. Bu süreçte Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru hakkı işlerlik kazanmış, işkenceye sıfır tolerans politikası hayata geçirilmiş, faili meçhuller ve yaşam hakkı ihlalleri ülke gündeminden çıkarılmış, din

“BUGÜN İNSAN HAKLARIYLA İLGİLİ SORUMLULUKLARIMIZ OLDUKÇA BÜYÜK. BU KONUDAKİ TARTIŞMANIN POLİTİKLEŞTİRİLMEDEN, MENSUBİYETLER ÖTESİNDE, İLKESEL BİR ZEMİNDE SÜRDÜRÜLMESİNE İHTİYAÇ DUYUYORUZ.”

ve ifade özgürlüğü, azınlık, çocuk ve kadın hakları konularında ciddi güçlendirilmeler yapılmış, takip ve denetim mekanizmaları kurulmuştur.

Ülkemiz ve dünya 10 Aralık İnsan Hakları Günü'ne nasıl giriyor?

Yanı başımızda devam eden Suriye İç Savaşı'nı, Irak'ta yıllardır süren açmazı, Arakan'da ve Doğu Türkistan'da devam eden sorunları, Filistin meselesini, diğer yandan da Batı Avrupa'da kendini her geçen gün giderek daha da güçlü bir şekilde gösteren ırkçı akımları, yükselen aşırı sağ düşüncesinde 10 Aralık'ın küresel bazdaki sorumluluklar açısından idrak edilmesi oldukça zor bir gün olduğunu söyleyebiliriz. Öte yandan Türkiye olarak da oldukça zor günlerin içinden geçiyoruz. Etrafımızda mutlak katliamdan kaçan milyonlara ülkemizi açmamız, onlarla imkanlarımızı paylaşmamız, Suriye ve Irak'tan ülkemize yönelen terör örgütleri, yine bölücü terör örgütü PKK'nın adeta her gün vatandaşlarımızın canına kastetmesi ve ülkemizde bunun üzerine oluşan toplumsal gerilimler... Bütün bunlara rağmen Türkiye, toplumun güvenliğini sağlarken aynı ölçüde özgürlükler konusundaki iddialarımızdan vazgeçmeme anlamında dünyaya örnek olacak bir çaba içerisinde. İçinde bulunduğumuz şartlar ve kamu güvenliği adına alınması zorunlu tedbirlere rağmen bu çabamızı sürdürmek durumundayız.

Bugün insan haklarıyla ilgili sorumluluklarımız oldukça büyük. Diğer yandan insan hakları söylemlerinin, içinde bulunduğumuz zaman diliminde içi boş söylemler haline getirilmesi, insan hakları ideallerinin tabiri caizse bir “maymuncuk” gibi görülerek siyasi çatışma unsuru olarak kullanılması, aşılması gereken başka bir engel olarak önümüzde duruyor. Siyasiler, hatta uluslararası kurumlar tarafından bile insan haklarının araçsallaştırıldığını, propaganda ve siyasi malzemeye dönüştürüldüğünü, böylece bu temel değerlerin içinin boşaltılarak tartışmaya açıldığını görüyoruz. İnsan haklarıyla ilgili tartışmanın politikleştirilmeden, mensubiyetler ötesinde, ilkesel bir zeminde sürdürülmesine ihtiyaç duyuyoruz. İnsan hakları ideallerinin her ulus ve devlet için her gün sınanan bir iddia olduğunu unutmamız gerekir. **P**